

BELEIDSNOTITIE IDENTITEIT

HET ZUIDERPAD

Het Zuiderpad

OP BASIS VAN DE GESPREKSNOTITIE IDENTITEIT VAN
SAMENWERKINGSSTICHTING KANS & KLEUR

INHOUD

Inleiding	3
De mens als deel van een gemeenschap	5
Sociale vorming	5
Waarden en normen	7
Vieringen	8
De multireligieuze samenleving	9
Kennis van geestelijke stromingen en religieuze verhalen	10
De mens als religieus wezen	12
Zingeving en filosofie	12
Ontwikkeling van religieus besef	12
Invulling van de levensbeschouwelijke identiteit van de school	13

LEESWIJZER

Onderstaande tekst is overgenomen uit de gespreksnotitie Identiteit van samenwerkingsstichting Kans & Kleur.
In de grijze tekstvakken beschrijven wij de uitwerking zoals Het Zuiderpad op basis van zijn missie en visie vorm geeft aan de identiteit van de school.

INLEIDING

[De pedagogische relatie tussen volwassene en kind bestaat bij de gratie van de inspiratie.](#)

Samenwerkingsstichting Kans & Kleur is verantwoordelijk voor alle basisscholen in de gemeente Wijchen. Daaronder vallen scholen in de plaatsen Batenburg, Balgoij, Bergharen, Hernen, Niftrik en Wijchen zelf. De meeste scholen zijn katholiek. Er zijn twee openbare scholen, twee scholen die zowel openbaar als katholiek zijn, twee samenwerkingscholen en één interconfessionele school. Kans & Kleur is daarmee als bevoegd gezag van al deze scholen de verzuiling voorbij. Maar ook de scholen staan in een sterk gesecculariseerde samenleving. Het grootste deel van de bewoners van Wijchen is opgegroeid vanuit de katholieke traditie. Een deel van de bevolking is gelovig en tenminste op papier aangesloten bij een kerk. Slechts een klein deel van de bevolking is nog actief betrokken bij de kerk. Wat voor de bevolking van Wijchen geldt, geldt ook voor ouders van leerlingen van Kans & Kleur. En niet alleen voor hen. Uit een inventarisatie onder medewerkers van Kans & Kleur blijkt hetzelfde beeld.

De vraag is hoe scholen in deze context invulling geven aan hun identiteit. In het onderwijs heeft identiteit de laatste decennia een veel bredere invulling gekregen dan alleen de levensbeschouwelijke identiteit. De identiteit komt tot uitdrukking in de missie en visie van de school, de school draagt deze uit in de waarden en normen die zij hanteert en wordt concreet in het vormingsaanbod van de school en de wijze waarop de medewerkers van de school omgaan met de leerlingen, ouders en met elkaar. Maar het vraagstuk van de levensbeschouwelijke identiteit is ook onderdeel van deze brede identiteitsopvatting. In hoeverre bepaalt de levensbeschouwelijke identiteit van de school nog mede de visie en missie, de waarden en normen en het vormingsaanbod? Hoe geef je invulling aan levensbeschouwelijke identiteit als medewerkers zich niet meer verbonden weten met deze identiteit? Hoe kan een school en openbaar en katholiek tegelijk zijn?

Deze gespreksnotitie geeft geen antwoord op deze vraag en schrijft niet voor hoe de scholen invulling moeten geven aan de identiteit. Wel stelt Kans & Kleur dat haar scholen de invulling van hun identiteit en ook levensbeschouwelijke identiteit moeten expliciteren. Aan de hand van deze notitie kunnen schoolteams het gesprek hierover voeren zodat leden van het team de identiteit expliciteren met elkaar. In de notitie staan ook kwaliteitsindicatoren. Kans & Kleur gaat er vanuit dat een school met een sterke identiteit aan deze indicatoren voldoet.

In het strategisch beleidsplan *Samen voor elk kind* heeft Kans & Kleur haar ambities geformuleerd. *Samen* slaat op de samenwerking tussen de medewerkers en scholen, de samenwerking tussen ouders en medewerkers, en de samenwerking tussen maatschappelijke organisaties in Wijchen en Kans & Kleur. Samen staan we sterk voor goed onderwijs en samen leveren we een bijdrage aan een goede leefomgeving voor kinderen in Wijchen.

Samen voor elk kind. Leidend is wat voor ieder kind nodig is: *Elk kind zijn eigen kans en elke school zijn eigen kleur.*

Deze notitie bestaat uit twee delen. Het eerste deel handelt over hoe de school bijdraagt aan de vorming van de mens als onderdeel van een gemeenschap. De mens leeft niet voor zichzelf alleen maar bestaat en realiseert zichzelf in verbondenheid met de ander. Om de relatie met de ander vorm te geven moet de mens evenwichtig zijn en over sociale vaardigheden beschikken. Hij moet waarden en normen met anderen kunnen delen, met de ander het leven kunnen vieren en de overtuigingen van andere kunnen respecteren. Het tweede deel van de notitie handelt over de wijze waarop de school bijdraagt aan de vorming van de mens als religieus wezen. De mens leeft met vragen waar geen definitief antwoord op te geven is. Ze beschouwen het leven en hebben de neiging tot een religieus besef. Dit deel behandelt ook de wijze waarop de school invulling geeft aan de levensbeschouwelijke identiteit van de school.

Deze gespreksnotitie is geschreven door de beleidscommissie Identiteit. In deze commissie hebben zitting Hennie Biemond, College van Bestuur; Ria Bijlaart, leerkracht; Miranda Drubbel, leerkracht; Annemarie Gooiker, pastor en ouder en Mieke Goudswaard, directeur. In de beleidscommissie hebben mensen zitting afkomstig van een openbare school, katholieke school, en een interconfessionele school. In een aantal bijeenkomsten heeft de commissie de verschillende thema's uit deze notities verkend. De gedeelde uitkomst van deze verkenning is vastgelegd in de notitie. Daarna is de notitie besproken in de maatschappelijk raad van Kans & Kleur.

Nu is de notitie rijp om in de teams van Kans & Kleur besproken te worden. We hopen dat het tot net zulke inspirerende gesprekken leidt als in de beleidscommissie. Daar zal het onderwijs bij gedijen. Want de pedagogische relatie tussen volwassene en kind bestaat bij de gratie van de inspiratie.

Hennie Biemond
College van Bestuur, Kans & Kleur

DE MENS ALS DEEL VAN EEN GEMEENSCHAP

De opvoeding van kinderen is er op gericht dat kinderen opgroeien tot volwassenen die een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. Mensen zijn onderdeel van een of meer gemeenschappen en moeten zich in gemeenschappen tot andere(n) verhouden. Ze gedragen zich als mondige burgers en leveren een constructieve bijdrage aan de ontwikkeling van de samenleving. Kans & Kleur formuleert in haar strategisch beleidsplan dat zij door haar onderwijs en haar begeleiding er aan bijdragen dat de kinderen zich tot evenwichtige personen ontwikkelen: in balans met zichzelf en met hun omgeving.

Het Zuiderpad is een samenwerkingschool. Leerlingen van elke levensbeschouwelijke achtergrond zijn welkom op onze school. Dit maakt het op een vanzelfsprekende manier mogelijk om kinderen te leren met verschillen om te gaan en open te staan voor anderen. Hierin komt onze kernwaarde 'ERKENDE ONGELIJKHEID' naar voren.

Onze kernwaarden 'SAMEN' en 'BETROKKENHEID' weerspiegelen het belang van samen leven en werken, je sociaal te kunnen verhouden en begrip te hebben van de inrichting van de maatschappij, zowel in ons eigen land als mondiaal. Het vraagt om ontwikkeling van het burgerschap, om ZELFVERANTWOORDELIJKHEID.

Om samen te leven moet er 'ZORG EN VEILIGHEID' zijn. Ons beleid ten aanzien van veiligheid hebben wij als Samenwerkingsstichting Kans en Kleur geformuleerd en school specifiek beschreven in het veiligheidsplan en de gedragscode. We geven er invulling aan in de dagelijkse praktijk binnen sociaal emotionele ontwikkeling, levensbeschouwelijke vorming en in de omgang met elkaar. Regelmatig worden onderdelen van het veiligheidsplan en de gedragscode besproken in het team.

SOCIALE VORMING

Sociaal emotionele ontwikkeling en sociale vaardigheden

Volwassenen leiden kinderen in tot de samenleving. In de gemeenschap van het gezin en de school vindt de sociale vorming plaats. De sociale vorming leidt tot de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen. Het gaat bij sociaal emotionele ontwikkeling om zelfvertrouwen en weerbaarheid, leren omgaan met gevoelens van zichzelf en anderen, inlevingsvermogen, waarden en normen en het oplossen van conflictsituaties. Kinderen verwerven door sociale vorming sociale vaardigheden zoals luisteren, een praatje maken, nee zeggen, kritiek geven en ontvangen, conflicten hanteren.

Naast de dagelijkse interactie met de leerlingen waarbij vaardigheden voor sociale omgang door de leerkrachten worden voorgeleefd, worden er structureel lessen aangeboden in relationele vaardigheden. We maken hierbij gebruik van de methode Alles in 1 en evalueren met behulp van het sociogram en de lijsten van Zien. Een specifieke vorm van relationele ontwikkeling is de seksuele ontwikkeling. Vanaf groep 1 besteden we hier aandacht aan in de periode van de landelijke week van de Lentekriebels. Tevens komen elementen hiervan aan bod binnen de methode Alles in 1

Burgerschapsvorming

Scholen zijn wettelijk verplicht aandacht te besteden aan actief burgerschap en sociale integratie.

Burgerschapsvorming is onderdeel van sociale vorming of valt daar mee samen. Bij burgerschapsvorming staan drie domeinen centraal:

- **Democratie** - kennis over de democratische rechtstaat en politieke besluitvorming; democratisch handelen en de maatschappelijke basiswaarden
- **Participatie** - kennis over de basiswaarden en mogelijkheden voor inspraak en vaardigheden en houdingen die nodig zijn om op school en in de samenleving actief mee te kunnen doen
- **Identiteit** - verkennen van de eigen identiteit en die van anderen; voor welke (levensbeschouwelijke) waarden sta ik en hoe maak ik die waar?

Om actief burgerschap en sociale integratie te realiseren, is het van belang dat scholen zelf een visie ontwikkelen. Welke planmatige aanpak hanteert de school om actief burgerschap te stimuleren, welke concrete doelen streeft de school na?

Burgerschapsvorming wordt op onze school aangeboden als integraal onderdeel van wereldoriëntatie, sociaal emotionele ontwikkeling en levensbeschouwelijke vorming. Uitgaande van onze missie 'Samen leren in een veilige uitdagende omgeving', en onze kernwaarden zelfverantwoordelijkheid, zorg en veiligheid, betrokkenheid, erkende ongelijkheid, samen, vinden wij het belangrijk dat onze leerlingen al in een vroeg stadium leren omgaan met verantwoordelijkheid, zowel voor zichzelf als voor hun omgeving. Wij stimuleren daarom dat de leerlingen (mede)eigenaarschap ontwikkelen voor de omgeving waarin ze leven. We leren ze gebruik te maken van inspraakmogelijkheden, bv. bij het opstellen van klassenregels en het participeren in de kindergemeenteraad. Verantwoordelijkheid ontwikkelen voor zichzelf betekent aandacht voor een gezonde levensstijl, verantwoordelijkheid voor de omgeving betekent oog leren hebben voor de natuur, voor mensen ver weg, voor andere religies en culturen in ons land en voor het erfgoed in de nabijheid.

We werken bewust aan het creëren van een wij-gevoel, waarbij de leerlingen respectvol omgaan met elkaar in de groep/cluster en op school.

Doelen die hieruit voortvloeien:

- het bevorderen van de juiste kennis, houding en vaardigheden m.b.t. het gezamenlijk nemen van besluiten;
- het bevorderen van conflictoplossingsvaardigheden;
- het creëren van een sfeer van gemeenschappelijkheid (een wij-gevoel);
- oog leren krijgen voor de fysieke, sociale en culturele omgeving.

De activiteiten die we verbinden aan deze doelen (sommige activiteiten vinden plaats in alle groepen, andere structureel in een bepaalde groep):

- In actie komen voor een goed doel
- Excursies in de natuur
- Bezoek aan musea of cultureel erfgoed
- Binnen de expliciet directe instructie gebruik maken van coöperatieve werkvormen.
- Sociaal-emotionele lessen vanuit de methode Goed Gedaan
- Werken met de methode Alles in 1.
- Het aantal schoolregels beperken en waar mogelijk met leerlingen afspraken maken
- Met elkaar opstellen van klassenregels.
- Participeren in de kindergemeenteraad (groep 7)
- Leerlingen taken laten kiezen op het vlak van het beheer van het lokaal.
- Geregeld vergaderen in de groep
- In gesprek gaan over gezond eetgedrag.

We evalueren onze activiteiten door middel van:

- het leerlingvolgsysteem ZIEN
- de veiligheidsvragenlijsten

Sociale veiligheid

Kwalitatief goed onderwijs moet leerlingen kansen bieden en hen aansporen het beste uit zichzelf te halen. Een veilig schoolklimaat is hiervoor een noodzakelijke voorwaarde en verdient daarom structureel aandacht van een ieder die bij het onderwijs betrokken is.

Sociale veiligheid gaat over de wijze waarop de mensen die bij de school betrokken zijn met elkaar omgaan. Op een sociaal veilige school voelen leerlingen zich thuis. Ze komen graag naar school en voelen zich serieus genomen door de leerkrachten. Om een veilig schoolklimaat te realiseren, stemt het schoolteam het onderwijs af op de verschillende behoeften van leerlingen. Onderdeel van sociale veiligheid is veilig en verantwoord ICT-gebruik. De school stelt in overleg met leerlingen, ouders (MR) en het schoolteam gedragsregels voor sociale veiligheid op. De school tolereert geen pestgedrag, discriminatie en seksuele intimidatie. De school neemt preventieve maatregelen om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.

Ontwikkelen en leren gaat gepaard met onzekerheid. Onveiligheid kan het leren en ontwikkelen ernstig belemmeren. Daarom is een veilige omgeving van wezenlijk belang, zowel fysiek als emotioneel. Wij willen leerlingen een omgeving bieden waarin ze risico's durven te nemen zonder angst voor de reactie van anderen. Ze mogen leren met vallen en opstaan. Waarin wij ze helpen om te gaan met angst en onzekerheid. Waarin wij ze de vaardigheden leren om goede en effectieve relaties met anderen aan te gaan. Sociaal-emotionele vorming, levensbeschouwelijke vorming en burgerschap staan hierbij centraal. Maar vooral in de dagelijkse omgang met elkaar.

Het beleid ten aanzien van de sociale veiligheid staat uitgewerkt in het Veiligheidsplan. Deze is in te zien in Vensters PO, hiervoor staat een link op de site van de school.

Voorkomen van pestgedrag

Pesten is een bedreiging voor een veilig werkklimaat voor leerlingen en medewerkers. Het is grensoverschrijdend gedrag. Ook cyberpesten en cyberstalking valt onder pestgedrag.

Alle scholen van Kans & Kleur hanteren een pestprotocol. Medewerkers nemen duidelijk stelling tegen pestgedrag. Zij nemen de signalen over pestgedrag van ouders of derden serieus en informeren de collega's en de directie over pestgedrag. Medewerkers van Kans & Kleur werken aan de preventie en bestrijding van pesten door:

- Uit te leggen aan leerlingen dat zij als zij pestgedrag signaleren dit door moeten geven aan de leerkracht;
- Het verantwoordelijkheidsbesef en de sociale competentie van de pester en de zwijgende middengroep te vergroten;
- Door de weerbaarheid van de gepeste te vergroten.

Als het pesten ondanks inspanningen aanhoudt, gaan medewerkers over tot een directe aanpak welke beschreven staat in het pestprotocol. Zij zoeken hierbij ondersteuning en advies van de intern begeleider of directeur.

Het beleid ten aanzien van het voorkomen van pestgedrag staat uitgewerkt in het Veiligheidsplan. Deze is in te zien in Vensters PO, hiervoor staat een link op de site van de school.

Samenwerking tussen school en ouders

Volgens de Wet op het primair onderwijs richt onderwijs zich in elk geval op de emotionele en de verstandelijke ontwikkeling, en op het ontwikkelen van creativiteit, op het verwerven van noodzakelijke kennis en van sociale, culturele en lichamelijke vaardigheden. Daarin is het onderwijs niet exclusief. Op alle gebieden die de Wet op het primair onderwijs noemt hebben ouders ook verantwoordelijkheden. Als het gaat om de verstandelijke ontwikkeling van kinderen dan ligt er een zware verantwoordelijkheid bij de school. Niemand verwacht immers dat ouders hun kinderen leren lezen, spellen en rekenen. Als het gaat om de emotionele ontwikkeling en de sociale vorming delen ouders en school de verantwoordelijkheid in hoge mate. Afstemming tussen ouders en school is daarom belangrijk.

Ouders kennen hun kind als geen ander. Zij kennen de voorgeschiedenis en maken hun kind mee in vele diverse omstandigheden. Ouders en school sluiten bij elkaar aan. Samen zijn wij verantwoordelijk voor hun ontwikkeling. Binnen het fusietraject zijn een aantal werkgroepen actief om de nieuwe school vorm te gaan geven. In diverse werkgroepen en binnen de stuurgroep participeren ouders.

WAARDEN EN NORMEN

De begrippen **waarden** en **normen** hebben een verschillende en duidelijk afgebakende betekenis. Vaak worden de termen in de politiek en media als één enkel containerbegrip aangeduid, of anders onterecht als synoniemen door elkaar gebruikt. Over het algemeen betreft het principes en omgangsvormen die in een samenleving of gemeenschap gelden.

Waarden

Waarden zijn idealen en motieven die in een samenleving of groep als nastrevenswaardig worden beschouwd. Waarden zijn opvattingen over wat wenselijk is. Ze behoren nagestreefd te worden vanuit de gedachte, dat het goede gedaan behoort te worden. Ethische waarden blijven hun betekenis en geldigheid behouden, ook als ze feitelijk niet gedragen worden door mensen en groepen. Voorbeelden van ethische waarden zijn gerechtigheid, liefde, vrijheid en gelijkheid. In de Nederlandse samenleving zijn waarden geworteld in de christelijke traditie. Waarden zijn de motieven en idealen waarop de concrete normen zijn gebaseerd. Het zijn ook de grootheden die met de normen bereikt willen worden. Er zijn normen en regels om deze waarden te bereiken. Ook Kans & Kleur kent als werkgemeenschap waarden zoals solidariteit, openheid, autonomie, verantwoordelijkheid, loyaliteit en integriteit. Een school is een leergemeenschap. In een dergelijk leergemeenschap gelden ook waarden. Medewerkers van de school dragen deze waarden over aan de leerlingen.

Normen

Normen zijn concrete richtlijnen voor het handelen; ze regelen het dagelijks sociaal verkeer. Normen vormen de verbinding tussen de algemene waarden (zoals vrijheid, rechtvaardigheid) en de concrete gedragingen; het zijn opvattingen over hoe men zich wel of niet moet gedragen in concrete omstandigheden. In bijna alle samenlevingen komen normen voor als: je mag niet doden en je mag niet stelen. Normen zijn gedragsregels; opvattingen over hoe mensen zich in bepaalde situaties wel en niet dienen te gedragen. De belangrijkste

normen zijn wetten en mores (zeden of morele normen). Joodse en christelijke normen zijn onder meer weergegeven in de tien geboden, islamitische normen zijn beschreven in de sharia. Liberale, socialistische en sociaaldemocratische normen zijn de (democratisch) vastgestelde regels zoals grondrechten en wetten. Omdat ze zo belangrijk zijn voor het voortbestaan van een samenleving, worden ze vaak in wetten gegoten en door formele instanties zoals politie en gerecht gecontroleerd en wordt bij niet-naleving gestraft.

Volksgebruiken zijn zwakkere normen, met een geringe mate van afdwingbaarheid en bestraffing. Zulke gebruiken sturen het dagelijkse handelen, zoals: welke kledij te dragen voor welke gelegenheid, wat waar hoe te eten, de duur van het oogcontact. Ze zijn vrij tijdsgevoelig, onderhevig aan modes. Indien een gebruik wordt overtreden vormt dit geen maatschappelijk probleem, zolang de dagelijkse interactie daardoor niet grondig wordt verstoord. Afwijking wordt slechts bestraft door informele middelen zoals ridiculisering of gelach.

Kort samengevat; normen zijn geschreven of ongeschreven wetten.

Ook Kans & Kleur heeft als werkgemeenschap normen. Zij zijn vastgelegd in de gedragscode van Kans & Kleur. In het kader van de opvoeding dragen ouders en leerkrachten de waarden en normen over. Ouders dragen de waarden en normen van het geloof, de cultuur, de samenleving en de familie waartoe het gezin behoort over. Leerkrachten dragen de waarden en normen over van de samenleving en de school. Soms komen de waarden en normen van thuis en school in hoge mate overeen. Soms zijn er duidelijke verschillen. Kinderen leren dan om in twee verschillende culturen te leven.

De kernwaarden van Het Zuiderpad vormen de basis van al onze keuzes en al ons handelen. Onze kernwaarden komen tot uitdrukking in een aantal pedagogische en didactische uitgangspunten.

Voor een evenwichtige ontwikkeling vinden wij het essentieel dat leerlingen naast basale vaardigheden als lezen en rekenen een brede oriëntatie op de wereld krijgen en zich ontwikkelen in vaardigheden die in onze voortdurend veranderende mondiale samenleving nodig zijn.

Kernwaarden:

- Zelfverantwoordelijkheid
- Zorg en veiligheid
- Betrokkenheid
- Erkende ongelijkheid
- Samen

Gedragsregels:

Op basis van onze kernwaarde zijn onze gedragsregels geformuleerd.

'Samen leren in een veilige, uitdagende omgeving'

- Ik houd rekening met jou
- Ik zorg voor jou
- Ik zorg dat het veilig is
- Ik ben voorzichtig met jouw spullen

De hieruit voortvloeiende klassenregels worden aan het begin van elk schooljaar met de leerlingen opgesteld.

De gedragsregels gaan ook gehanteerd worden door de buitenschoolse opvang en bekend gemaakt aan de ouders.

De gedragsregels hangen zichtbaar in de school op diverse plaatsen.

VIERINGEN

Vieringen dienen een integraal deel van heel het schoolleven te zijn. Vieringen en gedenkdagen zijn bouwstenen voor het leven. Ze bieden een mogelijkheid voor verdieping van het leven. In vieringen gaat het om belangrijke levenservaringen. Het vieren van een verjaardag bijvoorbeeld, gaat niet over het maken van feestmutsen en versnaperingen, maar staat even stil bij: je leeftijd vieren.'

Vieringen kunnen de school tot een leergemeenschap maken. Ze worden met alle groepen samen, alle leerlingen en medewerkers gevierd. Vieringen kunnen de gemeenschapszin in de school versterken. Oudere leerlingen kunnen hun verantwoordelijkheid voor leerlingen van de onderbouw tonen. Door vieringen hoeven de multiculturele samenleving en de interreligieuze dialoog geen abstracte en formele begrippen te blijven, maar krijgen concreet gestalte doordat kinderen uit verschillende culturen het leven met elkaar vieren. Bij feesten en vieringen zijn verhalen en vertellen belangrijk. De verhalen van verschillende culturen brengen kinderen niet alleen tot elkaar, maar leert hen ook kritisch kijken naar de samenleving van vandaag de dag. Met vieringen kan een school de verbondenheid met de omgeving uitdrukken. Als de wijkbewoners uitgenodigd worden voor de kerstviering en als publiek mee mogen delen in het feest van de school, versterkt de school een band met zijn omgeving.

Scholen die werk maken van vieringen, plannen bewust met het gehele team de vieringen. Ze denken samen na over de manier waarop je vieringen vorm en inhoud wilt geven. Het gaat om:

- Vieringen rond typische schoolgebeurtenissen, zoals opening en sluiting van het schooljaar, welkom aan nieuwe kinderen, de verjaardag van een leerling of het jubileum van een leerkracht, afscheid van groep acht of de opening van een nieuw schoolgebouw;
- Vieringen rond seizoenen en evenementen, zoals Werelddierendag, de vredesweek, boomplantdag en de Kinderboekenweek;
- Vieringen rond belangrijke godsdienstige feesten: Divali, Kerstmis, Ramadan, Carnaval, Pasen en Pesach, Pinksteren;
- Vieringen rond de actualiteit, pesten en gepest worden, leven en dood enzovoort.

Vieringen nemen een belangrijke plaats in binnen onze schoolgemeenschap. Ze geven inhoud aan onze kernwaarde 'SAMEN' en ons gewaagde doel 'Met 100% plezier naar school'. Daar waar passend en organisatorisch mogelijk worden ouders betrokken en/of uitgenodigd.

Vieringen

- Afsluitingen van de schoolbrede thema's van Alles in 1
- De culturele en christelijke feesten, zoals Kerst, Pasen, Carnaval en Sinterklaas (waar mogelijk worden linken gelegd naar niet christelijke godsdiensten, religies en tradities uit andere culturen)
- Verjaardagen van leerlingen
- Afscheid groep 8

DE MULTICULTURELE EN MULTIRELIGIEUZE SAMENLEVING

Nederland was vlak na de Tweede Wereldoorlog een emigratieland. Later veranderde Nederland in een immigratieland. Er kwamen immigranten uit (voormalig) Nederlandse grondgebieden: Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen vanwege dekolonisatie of om een toekomst in Nederland op te bouwen. Uit het zuiden van Europa Italianen, Spanjaarden en Portugezen omdat Nederlandse bedrijven werknemers nodig hadden. Later kwamen er werknemers uit Turkije en Marokko bij. Zij kwamen in eerste instantie om hier te werken en dan terug te gaan naar eigen land. Daar is voor veel mensen niets van terecht gekomen. Gezinshereniging

bracht nog meer immigranten naar Nederland. Inmiddels wonen er heel wat nieuwkomers, waaronder vluchtelingen, in ons land en kunnen we spreken van een multiculturele samenleving. Door de immigratie is Nederland multicultureel en multireligieus geworden. Er zijn mensen in Nederland komen wonen die afkomstig zijn uit samenlevingen met andere gewoonten, tradities, religies, waarden en normen. Daarnaast is het proces van secularisatie gaande in Nederland. Steeds minder mensen zijn gelovig of behoren tot een kerk. Het lijkt een paradox: de samenleving wordt tegelijkertijd a-religieuzer en multireligieus.

De Wijchense samenleving is van oudsher katholiek. Steeds minder mensen zijn nog actief betrokken bij de katholieke kerk. Mensen zijn katholiek uit traditie: velen komen alleen in de kerk bij hoogte- en dieptepunten in hun leven. In vergelijking met Nederland als totaal wonen er weinig mensen met een niet Nederlandse culturele achtergrond in Wijchen. Toch vindt Kans & Kleur het belangrijk dat leerlingen zich bewust zijn van het feit dat Nederland een multiculturele samenleving is. Zij kunnen in de toekomst ook veel nadrukkelijker hier mee te maken krijgen doordat ze zich buiten Wijchen vestigen of doordat de samenstelling van de Wijchense bevolking verandert.

Kans & Kleur verwacht van haar leerkrachten een pedagogische houding waarin ze respect hebben voor culturele en religieuze achtergrond van de leerlingen en hun ouders. Ze gaan behoedzaam om met het dilemma van de vrijheid van de één en respect voor wat heilig is voor de ander. Voorbeelden van dergelijke dilemma's zijn;

- De vraag of de vrijheid van meningsuiting van de Deense cartoonist boven het respect gaat voor de overtuiging van gelovigen dat Mohammed als grootste profeet niet bespot mag worden.
- De vraag of de vrijheid van de keuze van een vrouw om thuis te blijven bij haar gezien evenveel respect verdient als de vrijheid om te kiezen voor een baan buitenshuis.

De scholen van Kans & Kleur beiden, binnen wet- en regelgeving, leerlingen en hun ouders ruimte voor religieuze gebruiken op het gebied van voeding, kleding en feestdagen. Vanuit deze pedagogische houding geven medewerkers van Kans & Kleur invulling aan hun voorbeeldrol aan leerlingen. Ze wil dat leerlingen opgroeien tot mensen die in harmonie samen kunnen leven met hun naasten in een multiculturele en multireligieuze samenleving.

Het Zuiderpad is een samenwerkingsschool voor primair onderwijs. Leerlingen van elke culturele en levensbeschouwelijke achtergrond zijn welkom op onze school. Dit maakt het op een vanzelfsprekende manier mogelijk om kinderen te leren met verschillen om te gaan en open te staan voor anderen.

KENNIS VAN GEESTELIJKE STROMINGEN EN RELIGIEUZE VERHALEN

Sinds 1985 zijn alle basisscholen verplicht onderwijs te geven in geestelijke stromingen. Het verplicht stellen van dit aandachtsgebied was één van de instrumenten waarmee de overheid trachtte in te spelen op de toenemende veelkleurigheid van de Nederlandse samenleving. Het aandachtsgebied werd gepresenteerd als een kennisgebied: kinderen op een zo objectief mogelijke wijze kennis laten maken met (verschillen en overeenkomsten tussen) de belangrijkste godsdiensten en levensbeschouwingen in de Nederlandse samenleving:

- Jodendom
- Christendom
- Islam
- Boeddhisme
- Hindoeïsme
- Humanisme

De gedachte hierachter was dat meer kennis zou bijdragen aan meer wederzijds begrip. Scholen zijn een afspiegeling van de Nederlandse samenleving; kinderen met verschillende achtergronden ontmoeten elkaar op school. Als oefenplaats voor het (volwassen) leven kunnen scholen een wezenlijke bijdrage leveren aan het voorbereiden van kinderen op de samenleving.

De kerndoelen van geestelijke stromingen vallen voor een deel samen met die van burgerschap en sociale integratie. Dit zijn de kerndoelen van het domein "Mens en Samenleving" van het leergebied "Oriëntatie op jezelf en de wereld". Het aandachtsgebied geestelijke stromingen is hoofdzakelijk ondergebracht binnen kerndoel 38 van dit domein:

De kinderen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen

De invulling en doelstellingen van het vakgebied geestelijke stromingen hebben zich ontwikkeld binnen de maatschappelijke context van de afgelopen decennia. Hoewel het verwerven van kennis een belangrijk aspect is, staat deze kennisontwikkeling ten dienste van het ontwikkelen van een open en respectvolle houding. Door het ontwikkelen van interesse in elkaars levensbeschouwelijke achtergronden, leren kinderen zich in elkaar te verplaatsen, vragen te stellen aan elkaar en aan zichzelf, en zich open te stellen voor verschillende ideeën over zingeving en moraliteit. Dit geeft kinderen competenties (kennis, vaardigheden en houding) die nodig zijn om diversiteit positief te kunnen waarderen en om te kunnen gaan met verschillen in zienswijzen.

Leerkrachten hanteren drie verschillende perspectieven om een geestelijke stroming met leerlingen te verkennen.

- Bronnen: verhalen en personen
- Ideeën: waarden en beginselen, levensvragen
- Praktijken: verschijningsvormen zoals rituelen, feesten, herdenkingsdagen, rites de passages (geboorte, volwassenwording en sterven) gebruiken, gewoonten en symbolen, gebedshuizen en centra voor bezinning

De driedeling betekent niet dat de drie perspectieven los van elkaar staan. Kijken door een venster betekent immers dat je een stukje van de werkelijkheid waarneemt, dat onderdeel uitmaakt van een groter geheel. Er is dan ook grote samenhang en zelfs overlap tussen de perspectieven. Religieuze verhalen kunnen bijvoorbeeld bron zijn voor rituelen of feesten en in de verhalen komen waarden van de religie tot uitdrukking. Een stroming kan dus vanuit een van de drie perspectieven benaderd worden, van waaruit verbinding gelegd kan worden met andere perspectieven.

Kans & Kleur beschouwt kennis van geestelijke stromingen als een belangrijke voorwaarde in het ontwikkelen van een respectvolle houding naar mensen met een andere levensbeschouwing. Kans & Kleur wil dat kinderen kennis maken met religieuze verhalen in het kader van sociale vorming, identiteitsontwikkeling en cultuur overdracht.

We maken gebruik van de geïntegreerde methode Alles in 1, waarin binnen alle thema's verbindingen gelegd worden met multiculturele en multireligieuze aspecten. Bovendien staat eenmaal per 4 jaar het thema Geloof een aantal weken centraal. Daarnaast wordt als aanvulling de katernen van Hemel en Aarde gebruikt. Met name in de onderbouw waar Alles in 1 een minder centrale plaats inneemt in het aanbod.

DE MENS ALS RELIGIEUS WEZEN

ZINGEVING EN FILOSOFIE

Het lijkt alsof op de basisschool alleen ruimte is voor vragen waar een eenduidig antwoord op is. Wat is de hoofdstad van Slovenië? Hoeveel liter gaan er in een kubieke meter? Waarom noemen we stadhouder Willem I 'vader des vaderlands'? Toch draait het op school niet alleen om kennisoverdracht maar ook om vorming en bij vorming horen vragen waar geen eenduidig antwoord op is. Op de vraag naar de zin van het leven valt geen definitief antwoord te geven maar ook vragen naar wat is vriendschap en wat is intelligentie valt geen finaal antwoord te geven. Kinderen leren door filosofie zaken van alle kanten te bekijken in plaats van alleen vanuit hun eigen perspectief. Filosoferen leert kinderen twijfelen aan het vanzelfsprekende. Daarin onderscheidt filosoferen zich van debatteren. Het is niet gericht om de ander te overtuigen maar het is gericht op luisteren, meegaan in de gedachtelijn van een ander, zelf nieuwsgierig te blijven en inzicht te verdiepen over levensvragen. Het geeft zelfvertrouwen, want het vraagt moed zelf na te denken. Het wapent kinderen tegen vooroordelen en onverdraagzaamheid. Bij filosoferen is ook de leerkracht niet de allesweter maar is een gelijkwaardige gesprekspartner die de gedachtelijn van leerlingen zo goed mogelijk probeert te volgen en hen en zichzelf aanzet tot verder denken en redeneren.

Kans & Kleur gaat er vanuit dat leerkrachten zingevingsvragen en filosofische vraagstukken met leerlingen bespreken zodat zij groeien in hun redeneervermogen en verdraagzaamheid.

ONTWIKKELING VAN RELIGIEUS BESEF

Mensen zijn religieuze wezen. Door de eeuwen heen hebben mensen een neiging tot religie gehad in de behoefte het onverklaarbare te verklaren. Mensen hebben een vermogen tot religieus besef. Door de ontwikkelingen in de natuurwetenschappen kunnen mensen verschijnselen die eerder onverklaarbaar waren, nu wel verklaren. Er zijn minder onverklaarbare zaken. Bij een deel van de mensen leeft de overtuiging dat wat we nu nog niet kunnen verklaren, eens wel verklaarbaar zal zijn. Het domein van religie en een hogere macht is hierdoor veel kleiner geworden. Door dezelfde ontwikkelingen in de natuurwetenschappen is ook duidelijk geworden dat de fysiologie van de mens het religieus besef mogelijk maakt.

Jung, (1960), godsdienstpsycholoog, stelt dat vijf elementen de essentie van het religieus besef vormen, namelijk:

- De totaliteitsbeleving: Mensen ervaren hun individuele bestaan in een allesomvattende samenhang.
- Het normbesef: Mensen hebben een besef van goed en kwaad dat het strikte eigenbelang te boven gaat.
- De betrokkenheid op een hogere macht: De vorm van deze hogere macht is niet universeel. Het kan bijvoorbeeld een persoonlijkheid van een God zijn, een onpersoonlijk macht die de natuurorde tot stand heeft gebracht en deze verder aan haar lot over laat of een verborgen kracht die in de mens en in alle dingen sluimert en leeft.
- Een antwoord op existentiële nood (verlossingsbehoefte): Mensen zijn kwetsbaar en afhankelijk van onbeheersbare natuurkrachten waardoor het lijkt of er een vloek op het bestaan rust. Mensen verlangen naar een antwoord op deze nood en verlangen naar een wereld waarin veiligheid, geborgenheid en rust heerst.
- Lot of maakbaarheid: Het leven is een voortdurende dialoog tussen daad en lot. De mens is slechts tot op beperkte hoogte meester van zijn leven. Veel lijkt maakbaar in de postmoderne samenleving. Uiterlijk

schoon bereiken we via plastische chirurgie. In het onderwijs speelt maakbaarheid op het vlak van talent. Is talent afdwingbaar en is alles leerbaar?

Kans & Kleur gaat er vanuit dat ieder mens in staat is tot religieus besef. Kans & Kleur vindt dat mensen vrij zijn in de wijze waarop en mate waarin zij invulling geven aan de vijf elementen die de essentie vormen van het religieus besef. Kans & Kleur wil dat leerlingen op school gestimuleerd worden dit religieus besef te onderzoeken als verrijking van hun huidig leven en hun volwassen leven.

Verwondering en beleving.

Vanuit verwondering ontstaan levensvragen. Vanuit verwondering en beleving willen wij met kinderen stilstaan bij zingeving en filosofie.

In een tijd waarin aan de ene kant ontzuiling en aan de andere kant de behoefte aan zingeving groeit willen wij met de kinderen openstaan voor de ontwikkeling van religieus besef.

Door uitstapjes in de natuur en te werken in de schooltuin beleven en verwonderen wij ons over haar schoonheid en kracht.

Door samen mooie, ontroerende, blijde en verdrietige momenten te beleven en erover te spreken kunnen verfijnder gevoelens en emoties als empathie, mededogen en liefde zich ontwikkelen.

LITERATUUR

Jung, Carl (1960). *Psychology and Religion*. The Vail-Ballou Press ic..